

**Seminaria przedmiotowe do wyboru dla kierunku filologia germanńska I
MA i II MA**

semestr zimowy 2023 /24

Sprache - Kommunikation – Ausstellung - Museum

prof. dr hab. Beata Mikołajczyk

Wir sind in unserem alltäglichen Leben ständig von Sprache umgeben, auch in solchen Situationen, in denen dies auch nicht so selbstverständlich ist, z.B. in einer Ausstellung oder in einem Museum. Wenn wir sie besuchen, richtet sich unsere Aufmerksamkeit hauptsächlich auf die Ausstellungsobjekte: Kunstwerke oder andere Exponate. Eine Ausstellung kommuniziert jedoch nicht nur über diese. Sie bedient sich auch der Sprache, und dieser werden wir unsere Hauptaufmerksamkeit widmen. Wir werden uns ansehen, wie die Sprache mit anderen Zeichen interagiert, z. B. mit Bildern, Farben und der Ausstellungsgestaltung. Wie die Sprache unsere Wahrnehmung der Ausstellung, unsere Eindrücke "steuert". Dabei werden sowohl Texte im Ausstellungsraum (z.B. Objektbeschriftungen, Audioguide) als auch außerhalb der Ausstellung (z.B. Werbung auf Plakaten, Werbung in sozialen Medien) analysiert.

Der Schwerpunkt des Seminars liegt auf zwei Arten von Museen - historischen Museen und Kunstmuseen. In historischen Museen, wie z.B. dem Museum des Zweiten Weltkriegs in Gdańsk oder dem Museum des Warschauer Aufstands in Warschau werden Themen zur Geschichte der deutsch-polnischen Beziehungen analysiert: Wie (mit welchen sprachlichen und visuellen Mitteln) werden Narrative konstruiert? Wie verändern sich diese Narrative? Wie verändert sich die Sprache „dieser Museen“, spricht sie junge Menschen an? Welche Wirkung haben Sprache und Layout auf das Verständnis von Inhalt und Aussage?

In Kunstaustellungen hingegen werden wir die Beziehung zwischen zwei Bestandteilen unserer Kultur unter die Lupe nehmen: Kunst und Sprache.

Das Seminar wird sowohl virtuelle Rundgänge als auch gemeinsame Ausstellungsbesuche beinhalten.

Literatur in Auswahl

- Borusiewicz M., 2020. Semiotyka muzeum. Rola i znaczenie języka w pragmatyce muzealnej. Warszawa: Wydawnictwo Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie.
- Czachur W., Mikołajczyk, B. Opiłowski R., 2022, Museum communication: the current state of research and challenges for linguistics. *Stylistyka* (31), pp. 47-68.
- Czarnowski P., 2013, Czy muzea potrafią komunikować się ze społeczeństwem? Obecny stan mediów i reakcji społecznych w Polsce, „Muzealnictwo”, 54, pp. 20-23.
- Flacke M., 2016, Ausstellen als Narration. – *Handbuch Museum. Geschichte, Aufgaben, Perspektiven*, Eds. M. Walz, Stuttgart: Metzler, pp. 253–257.
- Graf B., 2003, Ausstellungen als Instrument der Wissensvermittlung? Grundlagen und Bedingungen, „*Museumskunde*”, 68 (1), pp. 73-81.
- Hausendorf H., 2012, Soziale Positionierungen im Kunstbetrieb. Linguistische Aspekte einer Soziologie der Kunstkommunikation. – Identitätsentwürfe in der Kunstkommunikation. Studien zur Praxis der sprachlichen und multimodalen Positionierung im Interaktionsraum
- Kaczmarek J., 2018, Muzeum jako przestrzeń sztuki, pamięci i dialogu. Przypadek najmniejszego muzeum świata, „*Pogranicze. Studia społeczne*”, XXXIV, pp. 45-62.
- Kesselheim W., 2009, Die Analyse von Kommunikation in der Museumsausstellung. Eine Herausforderung für die Linguistik. – Wissenstransfer und Diskurs. Ed. O. Stenschke, Frankfurt am Main: Lang, pp. 245–266.
- Kesselheim W., 2021, Ausstellungskommunikation. Eine linguistische Untersuchung multimodaler Wissenskommunikation im Raum, Berlin/Boston: de Gruyter.
- Meier T. D., Reust H. R., 2000, Medium Museum. Kommunikation und Vermittlung in Museen für Kunst und Geschichte, Bern, Stuttgart, Wien: Paul Haupt.
- Nieroba E., 2018, Tekst muzealny jako narzędzie angażowania publiczności muzealnej. W stronę nowego modelu komunikowania w muzeum, „*Zbiór wiadomości do antropologii muzealnej*”, 5, pp. 9-24.
- Spieß C., 2017, Multimodale Bedeutungskonstitution in der Kunstkommunikation. – Diskurs – semiotisch, Eds. E. Hess-Lüttich, H. Kämper, M. Reisigl, I. Warnke. Berlin/Boston: de Gruyter, pp. 113-143.
- Spieß C., 2017, Textuelle Vernetzungstypen in der Museumskommunikation. Eine praktiken-orientierte Analyse von Audioguidekommunikation „tekst i diskurs – text und diskurs“, 11, pp. 115-139.

Opowiadam, więc jestem. Emocje w komunikacji literackiej

prof. dr hab. Maria Wojtczak

Historie są pokarmem dla duszy – czytając je, budujemy siebie i swój obraz świata...

Tworzenie opowieści to poszukiwanie znaczenia w toczących się zdarzeniach poprzez nieustanne próby ujmowania ich w kategoriach wątku narracyjnego; to ciągłe porządkowanie przemian w naszym życiu, pozwalające zrozumieć samego siebie.

Seminarium ma na celu odkrywanie praw rządzących narracją, tekstem i światem mediów poprzez zapoznanie się z literaturoznawczym, psychologicznym i socjologicznym spojrzeniem na różne sposoby „opowiadania świata”. Skupimy się na emocjach w skutecznej komunikacji literackiej. Zastanowimy się nad stwierdzeniem E.L. Doctorowa: „Nie ma fikcji i nie-fikcji jak zwykle je rozumiemy; jest tylko narracja”. Na bazie wiedzy teoretycznej, inspiracji lekturami i codziennej obserwacji świata, uczestnicy seminarium spróbują tworzyć własne teksty.

Zaliczenie na podstawie prac pisemnych i aktywnego udziału w zajęciach.

Literatura przedmiotu:

Albrecht Koschorke, *Wahrheit und Erfindung*. Frankfurt a.M. 2012; Franz K. Stanzel: *Theorie des Erzählens*. Göttingen 2008; Günter Waldmann, Karin Bothe: *Erzählen*. Stuttgart 1992; Günter Waldmann: *Neue Einführung in die Literaturwissenschaft*, Hohengehren 2003; Lutz von Werder: *Lehrbuch des kreativen Schreibens*. Wiesbaden 2007.

prof. UAM dr hab. Beate Sommerfeld

Seminarium przedmiotowe I. i II. MA

Das Fachseminar ist als ein philologisches Propädeutikum gedacht, das die Grundlagen wissenschaftlichen Arbeitens vermittelt. Die Fertigkeiten, die wir anhand praktischer Übungen in Einzel- und Gruppenarbeit erwerben wollen, sind: Recherchieren zu einem Themenbereich, Formulieren des Forschungsthemas, effektiver Umgang mit der Sekundärliteratur, Strukturieren der Arbeit, korrektes Zitieren und das Zusammenstellen einer Bibliografie. Eingeübt werden soll dabei vor allem das kritische Lesen und Analysieren wissenschaftlicher Texte und ihre Verwendung in der eigenen Arbeit. Die praktischen Übungen in den Seminarstunden werden durch Präsentationen und Arbeitsmaterial ergänzt, das den TeilnehmerInnen zur Verfügung gestellt wird.

Das Seminar soll die TeilnehmerInnen auf diese Weise beim Schreiben ihrer Magisterarbeit unterstützen, aber auch beim Entwickeln weiterer wissenschaftlicher Projekte, z.B. im Rahmen einer Doktorarbeit, anleiten.

prof. UAM dr hab. Sławomir Piontek

Niemieckie kontrowersje i debaty o naradowosocjalistycznej przeszłości i współczesnej tożsamości 1980 – 2023

Seminarium będzie miało charakter kulturoznawczy. Dotyczyć będzie sporów i kontrowersji, które miały miejsce w niemieckiej przestrzeni publicznej od lat osiemdziesiątych dwudziestego wieku i dotyczyły niemieckiego dziedzictwa nazizmu i drugiej wojny światowej. Debaty te najczęściej wywoływane były konkretnymi wystąpieniami publicznymi, przemówieniami, artykułami prasowymi bądź publikacjami, budzącymi szeroki, żywy i bardzo różnorodny odzew. Z częścią krótszych tekstów zapoznamy się na seminarium.

Na podstawie tych debat, które nierazko przybierały bardzo zdecydowany charakter, prześledzić można zmiany postrzegania ww. problemów i wpływ tych zmian na kształtowanie się świadomości kulturowej i historycznej mieszkańców dzisiejszych Niemiec. Druga wojna światowa i problemy z nią związane – mimo oddalania się w czasie – osiągnęły obecnie maksymalny wpływ na kształtowanie się świadomości potomnych, nie tylko w Niemczech. Działanie tego mechanizmu oraz jego wpływ na niemiecką i europejską przestrzeń kulturową analizować będziemy na seminarium.

Tematy (wybór):

- Ronald Reagans Besuch auf dem Soldatenfriedhof in Bitburg (1985)
- Die Rede R. v. Weizsäckers zum 40. Jahrestag des Kriegsendes (1985)
- Der Historikerstreit (1986)
- Die Jenninger-Rede (1988)
- „Hitlers willige Vollsttrecker“ von Daniel J. Goldhagen und seine Lesereise in Deutschland (1996)
- Die Ausstellung über Verbrechen der Wehrmacht (1997)
- Walser-Bubis-Debatte (1998)
- Günter Grass: Die SS-Debatte (2006)
- Die Holocaust-Mahnmal-Kontroverse
- Die NS-Vergangenheit der Behörden in der Bundesrepublik Deutschland
- Die Kontroverse über die europäische Identität anno 2000

Literatura przedmiotu (wybór)

Assmann, Aleida; Frevert, Ute: Geschichtsvergessenheit – Geschichtsversessenheit. Vom Umgang mit deutschen Vergangenheiten nach 1945, Stuttgart 1999. Augstein, Rudolf; Bracher, Karl Dietrich; Broszat, Martin; Habermas, Jürgen; Fest, Joachim C. [Hg.]: »Historikerstreit«. Die Dokumentation der Kontroverse um die Einzigartigkeit der nationalsozialistischen Judenvernichtung, München 1987.

Buras, Piotr: Pamięć jako racja stanu. Niemiecka debata o stosunku do Holocaustu, Więź 4 (486) 1999.

Dubiel, Helmut: Niemand ist frei von der Geschichte. Die nationalsozialistische Herrschaft in den Debatten des Deutschen Bundestages, München, Wien 1999.

Frei, Norbert: 1945 und wir. Das Dritte Reich im Bewusstsein der Deutschen, München 2005.

Grass, Günter: „Warum ich nach sechzig Jahren mein Schweigen breche“, FAZ, 11. August 2